

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. e.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz.

Feljelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közöive 7 kr..
többször közöive 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Egyházi teendőink a közel jövőben. — A Protestáns Irodalmi Társaság és Debreczen. (Dr. Masznyik Endre.) — Irodalom — Belföld. — Külföld. — Vegyesek. — Hirdetés.

Egyházi teendőink a közel jövőben.

Az „Evangelikus Egyház és Iskola“ hasábjain legutóbb megjelent tartalomdús, nemkülönben változatos tárgyú cikkek arról tesznek élénk tanúságot, hogy egyházi életünk összes rétegeiben, fent és alant, vezetők és hívők meg vannak győződve arról, hogy egyházunk jelenlegi szervezeti alakja egyáltalán nem képezi egyházunk jövő fejlődésének biztosítékát, hogy számos oly égető kérdés van, a mely megoldásra és rendezésre vár, meg van az élénk, itt-ott már is hangos kijelentés, felrázó, kiáltó szóba átmenő meggyőződés, hogy a míg ezen szervezkedési ügyre lépve a jeleni idő összes kedvező jeleivel együtt az „idők teljességének“ mondható, addig a halogatás még nehezebbé teendi a nem kicsinyelhető munkát, ezekhez képest a zsinattartás célra vezető előkészítése s a közel jövőben való megtartása elengedhetetlen, elodázhatatlan köteleesség.

Magunk tudjuk legjobban, kik egyházunk viszonyait kell, hogy legjobban ismerjük, az egyházi élet hány ágában találkozunk olyan ingadozászerű tünetekkel, melyeket olyan tekintélyes testület körében, mint egyházunk, lehetőleg, de sőt teljesen nélkülözniünk kellene, hogy a viszonyosság oldalvást és felfelé, nevezetesen pedig az egyházkerületeknek összeolvadása egyházegyetemmé, — a mint azt egy éve a lipcei „Allgemeine Lutherische Kirchenzeitung“ s a szomszéd ausztriai evangelikusok hivatalos organuma jóságos figyelmeztetéssel szemünkre lobbantotta s a mint körünkben is találkoznak olyanok, a kik ennek történelmi szokásjogon intézkedő hatáskörét kétségbe vonni érdekükben valóan találják, az egyházkerületeknek egyházegyetemben való társulása a tényleges viszonyok között legalább is kétséget hagy fenn.

A jelszó tehát, a mely iránt egyházunk napjainkban kellőleg van hangolva, — zsinatot kérünk,

tartsunk meg a zsinatot, a míg nem késő, ki tudja a jövő esélyeit mérlegelni, épen most, midőn az egész magyar nemzet s ebben ev. egyházunk is jövőbe vetett legszebb reményeinek romjai fölött honfíúfi fájdalommal kesereg.

A legutóbbi egyetemes gyűlésnek előkészítő megállapodása (egyet. jk. 1888, 45. p.) megnyugtatólag fog visszhangra találni az egyházak körében, amennyiben azon tanúságot kell abból meríteniök, hogy évek óta nem haladt az ügy oly határozottan mint épen most előre s reményünk lehet arra nézve, hogy a tervezet le fog érkezni a kerületekhez, talán az egyházakhoz is.

A zsinat ügye szorítja legalább egyidőre háttérbe az egyházi közalap kérdését (azért is lett talán az erre vonatkozó egyetemes jegyzőkönyvi pont vigasztalás tekintetében is olyan sovány), háttérbe szorította nem azért, mintha az egyházakban, a felettes egyházi hatóságban, a vezérek szívében nem lángolna az égető szükségnek érzete arra nézve, hogy ezen egyetemes alap okvetlen létesítendő, hanem a mint a vélemények itt-ott kifejezést találtak azért, mert egyetemes egyházi alap az egyház szervezkedése előtt, a míg az egyetemesség elve zsinati törvényekben a maga incarnatióját meg nem találta, a míg az egyetemes érvényű törvényekben kifejezésre nem jut — nem egyéb mint hysteron proteron. Az egyházi közalap kérdése maga is elsőrangú kérdés, az elérendő cél — az egyházak általános emelése, ha szabad magunkat úgy kifejezni, az egyházi proleteriatusnak egyházban és iskolában való korlátozása, megszüntetése, az egyházi tengődés megváltatása tekintetéből — csaknem koordinálható a zsinattügy kérdésével, s e tekintetben a ref. testvéregyház köréből jövő tanúságok, a fényoldal mellett az árnyoldal, a szép eredmény mellet a tényleges nehézségek, nagyon megbecsülendő adatokul szolgálván, arra utalnak, arra figyelmeztetnek jó előre, hogy az egyházi közalap, épületének szilárd felépítése körültekintő bölcseséget fog igényelni.

Addig fog az egyházi szegénység, a hogy tud, küzdeni és küzködni — ha csak késő ne jöjjön a segítség samaritanus munkája.

Az egyházi közalap kérdésének intézését, a mint az első tekintetre szemünkbe ötlük, az egyetemes gyámintézet, ezen céltudatossággal lassan és fokozottan hódító, folyton erősbödő, az egyház vérébe hova-tovább annál inkább átmenő áldásosan működő jótékony intézet, részben meg fogja könnyíteni, részben meg fogja nehezíteni. És viszont megfordítva is áll a dolog. Meg fogja könnyíteni, a mennyiben ezen 28 évi munkásságára s 28 évi munkásságának nem kicsinyelhető eredményeire hivatkozható intézet már is emelt magának, nevének szerény állapotát túlhaladó emlékeket, — meg fogja nehezíteni, a mennyiben kérdésessé válhatik nem ugyan az, hogy reánk fér-e két oly áldásos intézet mint a Gyámintézet s a nagyreményű Közalap, sőt inkább az, hogy képesek leendünk-e mindkettőt a jótékonytábor bő forrásaival kívánt sikeres áldásdús működésére felavadni, nem válik-e szükségessé bizonyos célok és teendők megoszlása, bár különben egyházunkban a szegényügy olyan gazdag bánya, hogy abban egymás mellett feltékénység nélkül robbanthatja Gyámintézet is, Közalap is szegénységünk ismert számos szirtjeit.

Az egyházi közalapról a szegény pusztuló, tengődő egyházak mellett várományosai már jó előre a missióügy s a vallástanítás rendezésének ügye.

Egyházunk missióügyéről, midőn naponta tapasztaljuk, hogy oldalt minden más felekezet fokozódott figyelemmel fordítja buzgalmát s használja fel gyűjtő eszközeit övének összeszedésére, e mellett befogadására, bekebelezésére azoknak is, a kikre legalább láthatólag, észrevehetőleg jogot senki nem formál s midőn tudjuk, hogy ezen jogot nem formáló „Senki“ legtöbbször mi magunk vagyunk: elmondhatjuk, hogy egyházunk missióügye, a legszűkebbkörű belmissió az, a miről szó van, nem csak körmünkre égett, de sok helyütt, érzékenyen fájó sebet is égetett azon, úgy hogy sok helyütt a mentés se igen fog sikerülni.

A missió mellett gondoskodás tárgyát kell képeznie a vallásos tanítás, a hitoktatás rendezésének is. Ha jól emlékszem, úgy tünik fel előttem, mintha a közoktatási törvény vagy annak szellemében kiadott vallásügyi rendelet (a minek érvényessége mellett egy kis hajlandóságom sincsen kardoskodni a jus circa sacra tekintetében) a gyermekek hitbeni oktatását a lelkészekhez tartozónak nyilvánítja, illetőleg azoknak kötelességévé teszi, a mi, ha csakugyan úgy van, hogy az állam preveniál ilyen kérdésben az egyházaknak vagy bármely protestáns egyháznak is, az ha arra szükség van, az ironiának nem egy jellemvonásával van felruházva. A vallástanítást, a hitoktatást a lelkészi kar vegye kezébe, mert a tanító képző intézetekből főleg az államiakból kikerült s egyházainkban alkalmazást talált tanítók nem mutatnak — de hiszen nem is mutathatnak fel, mert a

vallástan kezökben nem egyéb mint a többihez hasonló, de azok felett nem álló tantárgy — kellő, általok is óhajtott eredményt. Ki vonná kétségbe azt, hogy a vallástanítás, hitoktatás közelebb esik lelkészhez, mint a tanítóhoz, a kinek ezenkívül marad még elég teendője. Ezt mint elvet fejezzük ki itt a vallástanításra nézve, a mely az egyházi közalappal különös viszonyaiban annyiban bir missiói vonatkozással, hogy idegen iskolákba járó kebelbeli növényeinek hitoktatását az anyaegháznak sokszor tág körében bizonyos segélyezés mellett kell lehetővé tenni.

Ezek képezik ma egyházunknak elsőrangú legégetőbb kérdéseit egyetemes szükségnek vallva protestáns tanárképző intézet létesítését is, mert könnyen megtaláljuk érni — bár volna-e valaki, a ki óhajtana? — midőn az autonomia államségélyért (a minek igénybevétele védvárainkra: iskoláinkra nézve napjainkban már nem szoktuk fenyegető veszélyné tekinteni), felfelé paktálni s ez opportunus köpenyegét felvenni kénytelen és kész — könnyen megtaláljuk érni azt, hogy a közoktatási kormány által gymnasiumainkba kinevezett vagy kinevezendő, különben tán kitünő szakképzettségű tanárok felfelé való sajátos függésöknél fogva nem lesznek feltétlen szószólói azon hagyományos protestáns szellemnek, a mely szellem eddig középiskoláinkon nem csak hazafias, de egyszersmind protestáns jellemeket is nevelt: az egyháznak támaszúl, hitben és szívben élő tőkeül.

Felhozott ezen becses lapok hasábjain legutóbb a papválasztás ügye is. Az elmondottak bővebb fejtegetésébe — bár az illető cikk már csak tárgyánál fogva is megérdemelné, nem bocsátkozom. — Anynyt azonban megjegyzek ezen kérdés mellett időzve, hogy cikkírónak kívánalmait, óhajtásait mindenben aláírni nem volnék hajlandó. Mert a mig kétséges maradna, hogy egy szűkebb körű pap-elhelyező bizottság eljárásában kevésbé volna tévedésnek kitéve, mint felügyelőjével egy mégis csak néhány száz lélekből álló gyülekezet, addig kétségtelen, hogy a lelkészválasztásnak ezen módja, ha ugyan még marad benne valami a választás régi autonomikus jellegéből, takaros lépés volna hátrafelé — a hierarchia felé. Tudni való dolog az, hogy a lelkészválasztás, az egyes kerületek rendezeti törvényein belül, előzményeiben, lefolyásában is s bizonyos, hogy eredményére nézve is, a legtarkább változatoságot tünteti fel. Szabályozni kell ezt is, mert igaz az, hogy az autonomia az azt meg nem becsülő hívek kezében veszedelmes fegyverré válhatik, mely a közegyház testén okoz sebet, a papválasztási törvényekre is ráfér a szabályozás az autonomikus jelleg megőrzése mellett.

A milyen új, illetőleg a mostanihoz képest nagyobb hatáskört akar hivatkozott cikk épen a lelkészválasztás alkalmából az esperesre és püspökre ruházni, azzal őket más tekintetben, természetesen az autonomia épségben tartásával, magam is felruházandóknak véleményezném. Egyik esperességi

gyűléstől a másikig, egyik kerületi gyűléstől a másikig hány oly sürgős ügy merül fel, a mely mellett esperes vagy püspök elgondolja: gyűlést kellene tartani; hiába, egyházmegyét vagy épen kerületet egy szempillantással mozgósítani nem lehet, így aztán hatáskörének hiányos §§-ai között egy év lefolyásában megsokasodnak az ily kérdőjelek, a meglevő törvények szűk korlátai között rögtön sürgősen nem intézhetnek, az indemnitást pedig kormányzóink épen az autonómiát illető tiszteletöknél fogva szokták a legritkábban igénybe venni. Így volt ez legközelebb hazánk nagyreményű fenséges trónörökösének gyászos elhúnytá alkalmából is. Sok egyház, sok lelkész volt zavarban afelett, mi most a teendő, fog-e jönni valamelyes egyöntetűséget célzó intézkedés? ha jön, ugyan mikor? Így történhetett hírlapok közlése szerint azon épületes s gondolom nem is magában álló eset, hogy egy ős protestáns alma mater tanári kara, mintha nem volna saját szentélye, a felekezeti türelmességnek különben kétség kívül ékes tanuságául, a hivatalos gyász kifejezéséül püspöki székesegyház requiemjén tartotta jónak megjelenni, — a mi emlékezetre méltó eset oly korban, mikor körülöttünk széltibe-hosszába úgy járja, hogy „mise“ és „requiem“ az igazi részvétel mérője s csak úgy tódulunk utána felekezetenül. Egyöntetű intézkedést vártunk, mondom, — nem rendelkeztem, mert ilyen autonómiánk mellett, még ha itt-ott e tekintetben fogalomzavar uralkodik is, mint a hogy egyetemes egyházunk legifjabb egyházmegyéjéből érkező, más tekintetben örvendetes tudósítás a főesperesnek rendet, pontosságot az egyház javát célzó, szervezkedő intézkedését ezen fogalom alá sorozza is, — nem létezik, s ha jobban megkérdezzük önmagunktól ilyenről (rendeletéről) a meglevő törvényekhez, rendezettséghez vagy utasításokhoz való viszonyon az azokra való vonatkozásokon kívül mi nálunk beszélni alig lehet, ezen fogalom a mi curialis stílusunkban hiányzik.

A lelkészi ügykezelés, a lelkészkezelés, az egyházi élet egyes tényezőinek nem ismeréséről vagy elhanyagolásáról nem akarok beszélni, ámbár tán lehetne, mert hát ítélje meg kiki magát s mert hivatalan ítéletet tartva testvérek felett, nem tennék egyebet, mint magunk alatt vágnám a fát, ki lehet ezt kerülni a lelkészi körökre, a lelkészi értekezletekre való utalással, mint a melyek a gyakorlati étellel karöltve hivatvák pótolni azt, a mire a tudományos theol. akademiák — az elmélet és a gyakorlat más és más levén — ki nem oktathatják a leendő lelkészt, de a mire az élet iskolájában okvetlen szükség van. Így van az a hivatás, az életpályák minden ágában.

Három nyelve miatt specifikus egyházunknak az államhoz az állam eszméjéhez való viszonyát is a zsinati törvény van hivatva rendezni, mert az eredményből ítélve kétségtelen, hogy épen akkor, a mikor tiszta hazafiságból az államhoz hűtlenek egyházi megfenyítésével közgyűléseinken hazafias scénákat rendezünk, épen akkor, — mondom, a mikor hazafiságból ilyen ügyek intézése által tulajdonképeni egyházi érde-

keink köréből (bár ennek érdeke is az, hogy egyházunk összes hivei hű gyermekei legyenek édes magyar hazánknak) némiképen kilépünk, ép akkor tapad egyházunk hazafiságához a közvélemény részéről legtöbb, legmetszőbb gyanú. Tiszta hazafiság ápolásában nem fogunk szorúlni jövőben sem leczkevéltre. A hűtlennel el fogunk tudni bánni jövőre is, de azt készséggel meg kell engednünk, hogy az állam maga van hivatva léte feltételeiről gondoskodni, magának kell elbánnia ellenségeivel, mi megtettük kötelességeinket, ha kezébe szolgáltattuk a gyanúst, ha rövid úton kizártuk magunk közül a hazafiasság szent kötelessége és erénye iránt vétkezőt; megtettük kötelességeinket a nélkül, hogy az állam rendőreivé lettünk legyen.

Az autonómia így határozódik: öntörvényhozás, öntörvénykezés, önkormányzás, önnevelés, önmegadóztatás. Ezen öt alapfogalomba van letéve az autonómia tartalma, gazdagsága, ereje; protestáns egyházaink létele, élete, fejlődése, haladása.

Nem vitatom, hogy ezen öt tényező közül melyikből birunk többet, melyikből kevesebbet.

Ezek körül kell a zsinatnak buzgóan s bölcseséggel foglalkodnia.

Ezen papirra vetett gondolatok a tartalmas czimhez viszonyban nem igénylik a teljes kifejtésnek különösen hiányos rendszerezéséből kifolyólag még látszatát sem. Szó akart ez lenni a szóhoz, eszme az eszméhez, mely cserét tételez fel, a mely cserében az eszme tisztul s a buzgalom erősödik. Ezen buzgalom, egyházszeretet bizonyos aggodalommal karöltve s tevékenységre költögetve talált kifejezést a hivatottak eddigi felszólalásában, kezdeményezésében, a mi méltó a megszívlelésre, méltó a követésre s arra, hogy nagy lelki érdeklődéssel, nagy lelki örömmel nézzünk a jövő felé!

A jövő mesgyéjén ki van bontva a zászló, vezérek körül bizalommal sorakozik az egyház hívő népe egy szívvel egy lélekkel hangoztatva a szent lobogó felirását, jelszavát: Zsinatot kérünk, zsinatot várunk!

—s.

A Protestáns Irodalmi Társaság és Debreczen.

Válasz Balogh Ferencz debreczeni ev. ref. hittanárnak.

IX.

De hiszen mindezt Önök épen oly jól tudják, mint mi s ha tudják, akkor mit alakoskodnak? Elvileg ellenzik a „más felekezettel“ való szövetkezést. Nem engedhetik — mondják — a maguk egyházát idegen elemek vegyítésével gyengíttetni, mert a mely egyház lemond vérébe átment és jellemző elveiről és tanairól, — jövőjét, létérdekét teszi kockára. Jól van, de hát nem vagyunk-e mi is „más felekezet“ s ha a hagyományos hittant nézzük, szellemre és irányra Önöktől idegen elem? Vagy azt hiszik talán, hogy

a lutheránus egyház az Önök kedvéért majd lemond szintazonkép vérebe átment és jellemző elveiről és tanairól s szépecskén bevonul az egyedül üdvözítő kálvinizmus aklába — Debrecenbe. Hát csak lassan a testtel! Az egyházi uniót hagyományos *hittani* alapon mi lehetetlennek tartjuk s általában eszünk ágában sincs, hogy felekezeti unióra gondoljunk a Prot. Irodalmi Társaságban, a mely közvetlenül nem is az egyház, hanem az egyházi életnek csakis egyik nyilatkozata, a *theologiai tudomány* szolgálataiban áll.

Am Önök úgy látszik ép a theológiától, mint *tudománytól* félnek. Féltik a szabad tudomány hatalmától — mozdíthatlan országukat, vagyis az orthodox kálvinista hitrendszert, dogmatikát, félnek attól, hogy institúciójuk leplett, azok, — kik a szellem igazságát a szellemen s nem a papiroson át szemlélik — levonják s mulóvá leszen az, a mit Önök elláthatatlan időre maradandónak hirdetnek. S e félelem az, a mi Önöket arra kényszeríti, hogy ellenünk állást foglaljanak. Ez ok miatt veszi magát körül a debreczeni ósdi szellem a Helvetica Confessio chinai falával! Ez az oka annak, hogy Önök az unitáriusokra támadnak, mint a kik legelőbb kezdték ki az Önök institúcióját. De ez lesz majd az ok, a mi miatt előbb vagy utóbb velünk is hajba kapnak, minket is elnyomni vagy kiakolbólítani törekeshnek*), mert a ki a protestáns elvet a betűben találja meg, az betűelvével kénytelen eltaszítani magától mindazokat, kik az ő betűibe nem hajlandók saját élő szellemüket bele fojtani. Sőt végre ez leszen az az ok is, a mi miatt előbb vagy utóbb Önök maguk közt is meghasonolnak, a mi miatt az egyedül üdvözítő debreczeni orthodoxia hívei kénytelenek leszenek maguktól ellökni édes testvéreiket: a budapesti, sárospataki theologusokat is, mert — ne tagadjuk — ezek, szellem dolgában, anynyira legalább is különböznek Önöktől, mint a Helvetica confessio a rakau kátétól.

Épen azért értsék meg Önök jól a mi törekvéseinket. Nem a lutheranizmus vagy unitarizmus érdeke az, a mi miatt mi tollat ragadtunk Önök ellenében. *Mi a protestáns hit és tudomány szabadságát* védjük s ha a Prot. Irodalmi Társaságban e kettős ügyünkkel elbukunk, magunkra nézve — biztosítom Önöket — le fogjuk vonni a következményeket.

S ezzel „Nyilatkozat“-okkal végeztem volna. A mi a „Nyilatkozat“ közzététele után történt, arra a mondottak után szükségtelen dolog volna itt reflectálni. Mert hiszen — mint legelőbb jeleztem — az én czéлом ez úttal is csak az volt, hogy a Prot. Irodalmi Társaság ügyét elvi s történeti szempontból megvilágosítsam s indítványomban elfoglalt álláspontomat igazoljam. S e czéloamat — azt hiszem — el is értem.

Végezetül még csak pár — s inkább személyi természetű — szót akarok mondani.

Nagytisztelétűséged cikkében engem nagy nyo-

*) Hiszen már a legutóbbi gyűlésen suttozták s hozzá a kálvinista tagtársak, hogy Önöknek Zsilinszky, a lutheránus titkár is szálla a szemükben!!

matékosan meglepő következetlenséggel vádolt. Nem értette meg, hogy az, a ki a „Luther életét“ és az „Evangelikus Dogmatikát“ megírta, hogyan kelhet az unitáriusok védelmére. Hát — gondolom — e válaszom után „gyors színváltozásom fölött való bámulata“ teljesen el fog oszolni s megérti, hogy a lutheri-evangelikus hitelv nem egy s ugyanaz a pápista hitelvvel s hogy ép ez okon, akkor tagadnám meg Luthert és az Augustanát, ha csak mifélenket tartanám protestánsnak s így hát keresztyénnek.

Hanem most én kérdezek valamit Nagytisztelétűségedtől: minek nevezzük azt, a ki kerülete elé terjesztett s ott szótöbbséggel el is fogadott határozati javaslatában kimondja: „tény, hogy a vegyes elemekből alakult Irodalmi Társaság az egyház (s ugyan melyik egyház?) hivatalos kormányzó hatóságaitól egészen független, számadással és felelősséggel nem tartozik, működésében ellen nem őrizhető“ s aztán mikor e miatt őt, mint olyat, a ki amaz Irodalmi Társaság autonóm önállósága, szabadsága s ezzel lét-és életfeltétele ellen tör, megtámadják — a „Pesti Napló“-ban azt meri mondani: „mi soha egy szóval sem kívántuk az irodalmi társaság függetlenségét, autonomiáját megsérteni; sem hitczikkeink betűbíró-sága alá helyezni, sem konventünk alárendelt közegetül tekinteni.“ Elvárom a feleletet, addig pedig tanulok következetességet Csiky Lajos debreczeni lapszerkesztő úrtól, a ki is az első alakuló gyűlés után kijelenté, hogy ő az unitáriusok befogadása daczára is tag marad s aztán — a Nyilatkozatban úgy az anyagi, mint a szellemi támogatást megtagadta — Társaságunktól.

De nem folytatom tovább. Száz szónak is egy a vége. Nem a Krisztus miatt fáj az Önök feje. Fáj azok miatt, a miket elmondottam s fáj legfőképen azért, a mit határozati javaslatuk utolsó pontjában maguk is nyilván elárultak, t. i. „mert az unitáriusok egyházkerületük több pontján egyházközsegeik épségét zavaró mozgalmakat indítottak.“ S csodálatos, hogy e részben épen egy pápista iróval s épen az én *Lepsényimmél* kelle egy értelemre jutnom, — ki is ellenintézett műve VIII—XII. füzetében Önökkel is foglalkozva imigyen fakad ki: „Nem azért óhajtja kizárni Debreczen az unitáriusokat, mivel Jézus istenségét elvetik, hanem mivel némely vidéken a protestantizmus rovására terjeszkednek. Ha ezt nem tennék, Debreczen a legnyugodtabb lélekkel kötné meg velük a frigyét. De ha egy kálvinista birkát üstökön ragadnak s rángatják kifelé az egyedül üdvözítő debreczeni akorból, no akkor már velök együtt működni nem fog.“ S ebben tökéletes igaza van.

Épen azért ám tartásák Önök a maguk eljárását hithűségnek, — mi az ilyen hitből s az ilyen hűségből nem kérünk soha. Ám menjenek Önök tovább is a maguk útján, mi ezen az úton Önöket követni nem fogjuk soha. Ám higyjék Önök, hogy igyen erősödnek, mi a szám erejét nem fogjuk irigyelni Önöktől soha. S ám váljon szét az a társaságunk symbolumát képező egymásba fogódzott két kéz, mi a mi kezünkkel

a Krisztus szellemének erőforrását megnyitni nem szűnünk meg soha s ez erő birtokában egyszer mindenkorra biztosítjuk Önöket arról, hogy a protestáns hit- és szeretetközösséget az egyházi törvények s hitvallások betűjétől, dogmaticai nézetkülönbségtől nem tesszük függővé — soha, mert tudjuk, hogy nem az tart fen és bizonynyal egyesít is majdan minket, a mi elválasztott és elszakasztott, hanem az, a ki „a szabadságra szabadított fel minket, t. i. a Krisztus. E szabadságban akarunk mi megállani mindvégig s nem engedjük, hogy minket bárki „ismét a szolgaság igájába fogjon.“ — Gal. 5. 1.

Es most: békesség az Atyafiáknak és szeretet hittel együtt, az Atya Istentől és az Úr Jézus Krisztustól. — Efez. 6, 23. —

Dr. Masznyik Endre.

IRODALOM.

Az „Evangelikus Népiskola.“ — Nevelés- és oktatásügyi havi folyóirat. — Felelős szerkesztők: K a p i Gyula és P a p p József. — Kiadó; Litfass Károly Sopronban. (Folytatás és vége.)

„A vallásoktatás protestáns népiskoláinkban“ cím alatt Papp József ír egy talpraesett -- helyesen megokolt közleményt; a melyben főleg azt hangsúlyozza, hogy „egyöntetőség okáért czélszerű volna, ha a magyarországi egyetemes evang. egyház közösen állapítaná meg a vallásoktatás tantervét; mert be fogja látni mindenki, hogy nem szükséges, miszerint Tiszántúl más terjedelemben és más menet szerint taníttassék a vallástan, mint Dunántúl.“ — A hangoztatott eszme igen szép, s ha kivihető volna, óriási lépést tennék az egyöntetőség felé, a mivel főleg iskoláinkat is emelhetnők; de én tovább mennék, nem csak a vallástan egyöntetű tantervének, de a tanítóképző intézetek, — és az összes népiskolák egy közös tantervének szükséges voltát is hangsúlyoznám; mert ha egy tantárgy tanterve közös lehetne, — miért ne lehetne az összes tantárgyaké is közös! —

A közlemény két részre van osztva; az első részben a „vallásoktatás célja“ van kifejtve; s tanulságosan és megragadóan van előadva, hogy „a vallásos érzelmek az embernek vele született tulajdonságai, valamint maga a vallás, a hit általános szükséglete.“ — Mivel minden érzelmek forrása a szívben van, — azért hangsúlyoztatik, hogy minden körülmények között oda kell működni, hogy „a gyermek szívében meglevő séjtelemszerű érzést tiszta vallásos érzemmé fejlesszük.“ — A vallásoktatás vezeti az Istent az emberhez, — az embert pedig Istenhez, — az Istenember által! —

A vallásos érzelmek átmenjenek a szívből az értelembé, vagyis a tiszta öntudatba; — s végül kimondatik az, hogy „a vallásoktatás tulajdonképeni és legfőbb célja nem más, mint az erkölcsi szabad önelhatározás“ — de másfelől arra is törekedni kell a tanítónak, hogy felébressze a gyermekben a felebaráti szeretetet; — s mint gyakorlati cél az van feltüntetve, hogy meg kell a gyermeket az egyházi élettel ismertetni s oda kell működni, hogy megszeresse egyházát és annak intézményeit! — Egy szóval: „Neveljen a népiskolai vallásoktatás az egyháznak hitbuzgó, de mások vallásos meggyőződése iránt türelmes tagokat. — A vallási

türelmetlenség nem jelent igazi hitbuzgóságot, s viszont a vallási türelem nem jelenti a saját hitünkben való közönyösséget.“ —

A második s terjedelmesebb részben, a vallásoktatás anyaga van nagy általánossággal kifejtve! — Röviden érintve van a szülői ház, — mint a hol a vallásos nevelés kezdődik; majd szó van az iskoláról, a hol a vallásos oktatás rendszeresen folytatódik! — A népiskola alsó osztályában nem lehet rendszeres vallástanításról szó; — és sajnos, a tapasztalat még is azt mutatja, hogy már a kis gyermekeket rendszeres vallásoktatásban részesítik; a vallásos érzelmek nevelése, — azonban figyelmen kívül hagyatik; szóval vallásoktatás van, — de vallásos nevelés ritkán történik! —

A tananyag sorrendje a következő: bibliai történetek; az anyaszentegyház története — s jelenlegi egyházi szervezetünk megismertetése: — és végül a Káté három első része; — ide soroltatnak — még a biblia olvasás és a biblia ismeret, — a Szentföld rövid földrajza, s végül az egyházi énekek! — Bár a sorrend ellen volna kifogásunk; s a bibliai történetek ellen is akadna néhány szavunk, — de ismertetésünk célján nem akarunk túllépni, és így belenyugsunk a dologba úgy, — a mint az meg van írva! — De egyet mégis hangsúlyozunk, hogy ne oktatással mint eddig, — hanem neveléssel iparkodjunk a vallási közönyösségnek gátat vetni! — Neveljünk vallásosan; — s iparkodjunk a szívben a vallásos érzelmeket felébreszteni és fejleszteni; ne tömjük túl a gyermek agyát — érthetetlen dolgokkal, még a bibliai történetek tanításával is óvatosan járjunk el — akkor azt hiszem, a vallásos érzelem előtérbe fog lépni, és kevesebb okunk lesz a vallási közönyről panaszkodni! — Az eddigi vallástanítási módszer — csak fokozta a közönnyt, de nem vitte előbbre a vallás szeretetét! — Az általános hidegség a vallás iránt, — a rossz vallástanítási módszerre viheto vissza; s mivel oktatni könnyebb, — mint nevelni, — azért is mindig a könnyebbet szokjuk valósítani! —

Még egy különös jelenséget is felemlíték, azt, hogy a tanítók és lelkipásztorok panaszkodnak főleg a vallási közönyről; pedig ők vannak hivatva a vallási közöny megszüntetésére, — és a vallásos érzelem ápolására! — Ha tanító és lelkész vállvetett munkássággal végzik kötelességüket — munkájuk eredmény nélkül nem marad! — A hol hitbuzgóságot észlelünk: ott mindig jó tanító és kiváló lelkész áll az egyház élén; — a hol pangás, közöny és vallástalanság kap lábra: ott először ne a népet ítéljük el; de nézzük meg azoknak vezetőit — és csak azután ítéljük!

A vallásos cselekvények gyakorlására is nagy súlyt kell fektetni, — ezt is neveléssel, okszerű szoktatással iparkodjunk elérni; ne pedig kérlelhetetlen szigorral és kíméletlen pressióval; — mert ezzel ártani ártunk, de használni semmit nem fogunk! — Egy elvet valljon a tanító, a mit soha el ne feledjen: „Legyen nevelésünk és tanításunk vallásos szellemtől áthatva.“

„A tananyag feldolgozása a falusi iskolában, tekintettel a rendetlen iskoláztatásra“ cím alatt Molnár Sándor értekezik! — Molnár gyakorlati dologról — helyesen ír; látszik a dolgozatból, — hogy gyakorlati ember — tanító írta, — az első számban ez az enyetlen dol-

gozat képviseli — a szorosabb népiskolai belügyet, — s Molnár képviseli — a tanítókat! — Molnár dolgozatában azt óhajta mindenki által megvalósíttatni, hogy minden tanító a tanévet 3 időszakra osztsa fel, ú. m. „őszi, a mikor a tanulók még mind nincsenek együtt; — télire, a midőn rendesen taníthat, — és tavaszi időszakra, mikor már a tanulók rendetlenül járnak be az iskolába.“ — Az ilyféle időszakos felosztást azzal okolja meg, hogy a tananyag feldolgozható legyen, mert faluhelyen az iskoláztatás rendetlenül történik, és a tanterv másként meg nem oldható! — Én az ilyféle könnyítéseknél soha sem voltam barátja, és senkinek sem tudnám elfogadását — jólélekkel ajánlani; mert a tanítónak semmi áron, semmi körülmények között — soha sem szabadna a rendetlen iskoláztatásnak kedvezni, — hanem minden módon oda kellene működnie, hogy a rendes iskoláztatást megkedveltesse; mert én nem hiszem, hogy teljes szigorúsággal ki ne lehetne vinni — a rendes iskoláztatást minden gyülekezetben; a rendes iskoláztatást ki lehet vinni, csak a tanító lelkét hassa át az igazi ügybuzgóság s tudjon tapintatosan eljárni — akkor törekvését siker fogja koronázni. — Előbb-utóbb úgy is be kell következni a rendes iskoláztatásnak, a nagy rendellenesség nem tarthat örökké! — Ne a tanév helyes felosztására gondoljunk ki egyes módokat, hanem arról gondolkodjunk, miként lehetne a rendetlen iskoláztatást megszüntetni! — Módok vannak: csak meg kell azokat találni!

Ha állami és községi iskolákban a rendetlen iskoláztatást meg tudták akadályozni — miért ne lehetne az egyes felekezetekkel is megkedveltetni azt, a mi jó, — de a mi törvényes is! — Külömben sok olyan ev. iskola is van már, a hol a rendes iskoláztatás már régtől fogva meg van szokva! —

Az ismétlésekre vonatkozólag is volna megjegyezni valóm! — Szerintem nem helyes, a tanidőből egész heteket elrabolni és azt az ismétlésekre fordítani! — Én egészen másképen járok el; én ismétlésekre külön időt soha sem fordítok, mindaddig, míg az egész tananyagot be nem végzem; de a tananyag csak a tanév végével szokott bevégeztetni, s így legtöbbször semmi idő sem marad a külön ismétlésekre! — Az én módszerem igen egyszerű, és kiválólag könnyű; — ha valaki egyszer megpróbálja, mindig követni fogja! — Egy mondatban kifejezve a módszer, így hangzik: „a mi egyszer volt leczkére, — az mindig lesz ismétlésre.“ — Ha valakinek kedve van, próbálja meg! — Ha nem találja jónak, helyesnek, célhoz vezetőnek, vesse el, kövesse azt, a mi jobb. Ha úgy ismételtet, nem kell a tanévből külön időt az ismétlésekre fordítani és mégis biztos lehet, hogy minden növendéke nyugodtan néz a vizsgának elibe, egy cseppet sem fél; mert tudása, — ismerete világos és tiszta, — az örökös ismétlések arra képesítik, hogy a tárgyat kitünően, értelmesen tudja; és sohasem fordul elő azaz eset, hogy a gyermek a vizsgán megzavarodjék; a mely zavarodás kellemtelen a tanítóra, a gyermekre és annak szülőire; de az ily forma ismétléssel az is el fog éretni, hogy a gyengébb gyermekek sokszor hallják a jobbakat, — a kik azután a hallásból is sokat megjegyeznek és elsajátítanak! — De a tanítónak sem fáradságos az ily forma ismétlés, mert lassan végzi el az egész munkát, a mit más külömben egy pár hét alatt volna kénytelen elvégezni! —

Az ismétléseknél a bővítéseknek soha sincs helye; ott arra kell főgondot fordítani, — a mi minden tárgynak lényege, — hogy azt a lényeget minden növendék tudja!

Külömben Molnár dolgozata figyelemre méltó munka, s ha köztünk elvi ellentétek vannak is, az nem zárja ki, hogy a dolgozat jóságát el ne ismerjem! — A mi benne engemet nem elégít ki, — az másoknak tetszésével találkozhathat!

„Az Ének a népiskolában“ — Kriek Jenő dolgozata szintén jeles munka — ki van a dolgozatban, — egész tudományosan fejtve, — az ének célja, fontossága, szükségessége [és nevelői ereje! — A tömör styl miatt a dolgozat nehezen érthető, s a tudományos színezet szintén nem szolgál előnyére!

„Az irodalmi művek a népiskolában,“ — Sass János volt képzőtanár, — a kinek betegsége miatt ott kell hagyni pályáját, azt ajánlja, hogy igen üdvös dolog volna, a népiskolákban egy kis irodalomtörténetet is tanítani; a mivel két szép cél lehetne elérni: Először a költemények magyarázása és betanultatása a gyermek szívét nemesíti, erkölcsi látkörét szélesíti, a jellemet neveli, — másodszor a nagy férfiaknak az életrajzi adatok által lefestett és szellemi termékeik által megvilágított jellemképei a példának varázs erejével hatnak az ifjú növendékek erkölcsi fejlődésére;“ — s végül harmadik célja az volna, hogy így lehetne legjobban gátat vetni „az erkölcsrontó ponyva irodalomterjedésének.“ — A felvetett kérdés megérdemli, hogy minden tanító gondolkozzék felette!

A tárczában Sántha Károlytól, — és Vojtkó Páltól egy-egy vers van, — ugyan a tárczában kezdi meg Kapi Gyula: „Az egyetemes ev. egyház népiskolai szervezetei“ nek ismertetését! — Ismertette van az első, — az 1809-ben Schedius Lajos által készített szervezet! — Igen érdekes munka, — s a mint az első közleményből látszik, — több számra terjedő folytatása is lesz!

Az „irodalom“-részben ismertette lesznek a megjelent jelesebb népiskolai és egyéb munkák. — A gyermekirodalom ismertetésére kiváló gond fordítottatik!

A „vegyesek“ rovatában a fontosabb egyházi és egyéb tanügyi mozzanatokról találunk tudósításokat!

Ennyiből áll az „Evangelikus Népiskola“ első száma; terjedelmes ismertetést volt célom írni, hogy mindenképp beláttassam azon lapnak fontosságát, — és nagy horderejét; — mit vajjon sikerült-e elérnem; azt a lap kiadója tudja majd megmondani!

Még be sem végeztem akkor az első szám ismertetését, mikor már a második szám is megjelent; annak ismertetése már nincs indokolva; — de tartalmát mégis közölni fogom, — hogy egy következtetést levonhassak!

Pály József élete és munkássága, — Papp Józseftől; — A „mire nekünk szükségünk van,“ — Kurz Sámuelától; — A „vallásoktatás“-ról, — Döröcskeitől; — „A kedély nevelése“-ről, — Szutter Dánieltől; — „A magyar nyelv tanítása nem magyar ajkú iskolában,“ — Papp Józseftől; — „Hogyan kedveltessék meg a néppel az olvasás?“ — Hajas Kálmántól; — A Tárczában: „Visszapillantás az elmúlt évre,“ — Sass Jánostól; — és Kapi Gyula megkezdett közleményének folytatása! — Irodalom, — vegyesek és szerkesztői üzenetek!

S végül munkatársak névsora van összeállítva, a kiknek száma: 41; — köztük tizenhatan népiskolatanítók.

A hátsó lapon a kiadó felhívása olvasható, a ki ugyan is azt mondja, hogy a 2. számot annál inkább is megküldi mutatványul, mert az első szám szétküldése után „a jelentkezett előfizetők korántsem biztosítják még a lap fennállását;” — adja Isten, hogy a második szám után az előfizetők tömegesebben jelentkezzenek, hogy a szép reménységgel megindított lap, — számos előfizetőnek örvendő, — igen sokáig fenállhasson ev. egyházunk népoktatási ügyének szolgálatában!

A második szám tartalmából consequentiát ígértem levonni! — A consequentiám a következő: három olyan dolgozat van ott közölve, a melyek tanítói értekezleteken lettek vagy megjutalmazva, — vagy felolvasva! — A tanító értekezletek, — vagy egyletek folytonosan munkálkodnak; s ezt a munkálkodást kellene szélesebb alpra fektetni azért, hogy egyleti értesítők adatnának ki, a hol minden egyleti munka, ügy és egyéb dolgozat megörökítették.

Ha az „Evangelikus Népiskola“-nak nem lenne annyi előfizetője, akkor oda kellene működni, hogy az egyes tanítói egyletek fogadják el hivatalos értesítőjükül, és köteleztesse a tagok az előfizetésre! — Mindent el kell követni, — és minden áldozatot meg kell hozni, hogy az „Evangelikus Népiskola“ — fentartassék! — Minden tanító sorakozzék az előfizetők köze; az előfizetés csekélység; egész évre 2 frt., — félévre 1 frt.! — Ennyi áldozatot minden tanító meghozhat! —

*

Az ismertetést bevégeztem; — szeretettel foglalkoztam az egész lappal, — az egyes — kiválóbb közleményeket többször is elolvastam; a benyomást, — mit reám a lap tett — a legjobbnak mondhatom! —

Ha lennének, — a kik ismertetésemből — roszakat olvasnának ki: csalódnának; ha egynémely dologban véleményt mondottam is, — tiszteletteljesen, a szerénység hangján tettem ezt meg; — elmondottam azt is, mennyire jó a szaklap, — de azt is megjegyeztem, mennyire lett volna jobb: az egyleti értesítő! — Lehet, hogy a szaklapból idővel egyleti értesítő is leend; ha azzá lesz, — jövője biztos, — és sohasem szünhet meg! —

A tisztelt szerkesztő uraktól is bocsánatot kérek; — úgy hiszem — nem adtam okot a nehezítésre; nem vezettek személyes indokok és holmi kicsinyeskedések, — de az általános és irányt adó eszmékre gondoltam, — s a mit a lapról elmondottam, — jó lélekkel mondottam el! — Ha egy-némelykor a jövőben is véleményt leszek mondandó vagy a lapról, — vagy annak egyes közleményeiről, mindig arra vigyázok, hogy senkit meg ne sértsenek soraim! Ez elvem másokkal szemben!

S végül azt kívánom: hogy a szerkesztő urak munkálkodásán legyen a jó Istennek áldása!! —

BELFÖLD.

A beszercebányai ev. algymnasiumra történt vidéki adakozások kimutatásának folytatása: Prítrsd: ev. egyh. s gyűjtés 6 frt 55 kr., Kucura: ev. egyh. s lelkésze 4 frt, Rózsahegy: ev. egyh. 3 frt, Nagy-Geresd: ev. egyh. 3 frt,

Pozsony-Sz. György: ev. egyh. 5 frt, Dobsina: ev. egyh. 10 frt, Modor-Királyfa: ev. egyh. s gyűjtés 7 frt 29 kr., Háj: ev. egyh. s gyűjtés 25 frt 86 kr., Breznóbánya: ev. egyh. s gyűjtés 60 frt 80 kr., Rónioz: ev. leányegyh. (gyűjtés) 9 frt 20 kr., Zólyom-Brezó: ev. leányegyh. (gyűjtés) 11 frt 50 kr., Körmöcske: ev. leányegyh. (gyűjtés) 2 frt 84 kr., Bábaszék: ev. egyh. s gyűjtés 15 frt 16 kr., Badin: ev. egyh. s gyűjtés 18 frt 30 kr., Zólyom-Lipcese: ev. egyh. s gyűjtés 37 frt 15 kr., Korpona: ev. egyh. s gyűjtés 67 frt 10 kr., Radvány: ev. egyh. s gyűjtés 317 frt 80 kr., mely utóbbi összegben b. Radvánszky János 100 frt, Radvánszky Károly és fia dr. Radvánszky György 50 frt és b. Nyáry Béláné 20 frtos adománya is bennfoglaltatik. Összesen: 604 frt 55 kr. Hozzáadva a már kimutatott 439 frt 20 krt. összesen 1043 frt 75 kr. (Folytatjuk.)

A szurcsini misszió statisztikai adatai. 1888-ban a szurcsini misszió területén 87 születés és keresztesítés (51 finemű és 36 nőnemű), 8 finemű törvénytelen, 4 ikerszületés volt. Zimony városra jut 5, zimonyi szolgabírósi területre 77 születés, rumai szolgabírói területre 5, összesen 87. Az elhaltak száma 46, 27 fi és 19 nő., tehát + szülés 41. Hirdettetett 20 pár. Ezek közül eskettetett 10 pár nálunk (9 tiszta 2 vegyes), 5 pár másutt, 5 pár akadályozva van esketési tekintetben. Hitmegerősített 28. Úrvacsorával élt 270. Áttért hozzánk a róm. kath. egyházból 1 finemű. Áttért tőlünk senki. Az Úr kegyelme tápláljon bennünket az ő mennyei mannájával! — Adtunk győzelmű jelül hitéletünknek: gyámintézeti czélra 7 frt 54 kr., nemczének (szedegetett) 13 frt 60 kr., összesen 21 frt 14 kr. — Kapott a missziói lelkész: esperességi gyámintézettől 14 frt 13 kr., egytetemes gyámintézettől 50 frt, Gusztáv-Adolf-egylettől (központtól) 90 frt, missziói czélra a Gusztáv-Adolf-egylettől (központtól) 90 frt, összesen 244 frt 13 kr. A mi Urunk Jézusunknak kegyelméért hő hála fohász kelt fel szíveinkből, és pedig a presbyteriummal énekeltünk mennyei Atyánk dicsőségére, ki méltatlan voltunkat az ő irgalmasságának árnyékába vonta. Halleluja, halleluja! —

Selmezcéről az ifjúsági egylet elárasztott bennünket az ige malasztkönyveivel! — Kaptunk német, tót és magyar új-testamentumokat és bibliákat. Kiosztattak a tanulóknak és az egyházaknak; 1 biblia a hozzánk áttért új hívűnknek esketésekor ajándékul. — „Ingyen kaptunk testamentumokat!“ így ujjongattak otthon a gyermekek — s a szülők . . . velük örvendeztek. Forgatjuk is minden héten! — Jó földben terem a búza! — Isten áldása az egylet elnökén és tagjain!

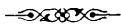
Eladtunk 55 darab protestans árvaházi naptárt és 40 darab Gusztáv-Adolf-félet. Ezek is misszionálnak!

KÜLFÖLD.

Szászország. — A tartományi luth. consistorium statisztikai közleményei szerint 1887-ben Szászországban 597 felekezetváltoztatás jött elő és pedig 421-en tértek ki és 176-an tértek be az evangelikus egyházba, minek oka egyrészt a vallástalan egyesületek, másrészt egy új sectának keletkezése. A legtöbb kilépő az úgynevezett apostoli gyülekezetekhez csatlakozott; a zsidók egy-et nyertek; a methodistákhoz 107-en, a baptistákhoz 78-an, a vallástalan

dissidendekhez 47-en, az elkülönült lutheranusokhoz 40-en, a róm. katolikusokhoz 32-en, a német katolikusokhoz 4-en és a tempel-gyülekezethez 3-an mentek át. A betérek pedig a következőképp alakulnak: a róm. kath. egyházból 79-en, az apostoli gyülekezetekből 30-an, a zsidók közül 15-en, a methodisták közül 13-an, a vallástalanok közül 12-en, az elkülönült (separatista) lutheránusok közül 8-an, a német katolikusok közül 7-en, a tempel-gyülekezetből 2-en és a baptisták közül egy jött az evang. lutheránus egyházba. A Zwickau közelében keletkezett új secta külön elnevezést nem használ, azonban úgy látszik, hogy az „Evang. Brüder und Schwestern“-beliekkel rokonok. Az angolországi quäckerek egyik német ága, az ú. n. „Bielefelder Brüder“ Chemnitz mellett tért foglaltak.

Svájczban a katolikusok száma az utolsó 8 évben mintegy 30 ezerrel, a protestánsoké mintegy 57 ezerrel növekedett. A zsidó lakosság 1000 léleknyi szaporodást mutat. A bázeli kormány határozata szerint az „Üdv hadseregé“-nek gyakorlatai egyetlenegy a rendőrség által meghatározott helyiségre lettek szorítva s nincs is nekik megengedve nyilvános összejöveteleket és körmeneteket tartani, valamint lapok vagy falragaszok útján a közönséget is meghívniok tilos s azonkívül gyüleseiket vasárnaponként este 10 órakor, hétköznaponként este 8 órakor bezárni kötelesek.

VEGYESEK.

— **Lapunk érdekében.** 1888. évről hátralékban maradt olvasóinkat ezennel felhívjuk, hogy tartozásaikat f. hó végéig törlesszék, mert különben a kiadóval szemben érvényesített követelések által kényszerítette, kénytelenek leszünk a postai utánvételi eljáráshoz folyamodni. Kérjük az illetőket, kimélnék meg minket az időt rabló fáradságtól, magokat pedig a felesleges költségtől.

Kiadó.

— **Felhívás.** A magyar protestáns irodalmi társaság márcziushó 24-én Budapesten tartja szervező közgyűlését. Minthogy a m. kir. Államvasutak Igazgatósága félárú I. és II. osztályú vasuti jegyeket engedélyezett, felhivatnak a tagtársak, hogy a m. kir. Államvasutak vonalain igénybe venni szándékolt vonalnak és kocsiosztálynak pontos megjelölésével **Zsilinszky Mihály** ideiglenes jegyzőnél (Budapest, VIII. ker., Ószutca 30) minél előbb jelentkezzenek, hogy a nevükre szóló jegyek idejekorán kiállíthatók és megküldhetők legyenek. A mint a többi vasuti igazgatóságok hasonló kedvezményben részesítik a tagtársakat, annak idején értesíteni fogjuk.

— **Főtisztelendő Czékus püspök** úr körlevele folytán a brassói ág. hitv. ev. magyar esperesség minden egyházában **Rudolf trónörökös** elhunytá alkalmából e f. hó 17-én Vasárnap ünnepélyes gyász isteni tisztelet tartatott.

Kimutatás

a theol. tan-, illetőleg szakkönyvek kiadása végett megindított gyűjtés eredményéről.

VI. kimutatás 1889.

- a) Az Evang. Dogmatikára előfizetett: 9) Ntű Müllner Mátyás lyc. igazgató úr Sopron 2 frt.
b) Az Evang. Egyházjogtanra előfizetett: 11) Ntű Müllner Mátyás lyc. igazgató úr Sopron 3 frt.

Ugyanezen műre fizetett a szerző úrnál: Ntű Holluby Adolf lk. úr Csánk 1 frt 50 kr. Ntű Paulinyi Sámuel lk. úr Antalfalva 3 frt.

c) A Héber Olvasókönyvre előfizetett: 3) Ntű Müllner Mátyás lyc. igazgató úr Sopron 1 frt 40 kr.

d) A Bölcsészettörténet II. részére előfizetett: Ntű Müllner Mátyás lyc. igazgató úr Sopron 1 frt 20 kr.

Pukánszky Béla, pénztáros.

Kiadványaink t. megrendelőit és előfizetőit tisztelettel kérjük a hátralékos előfizetési díjak beküldésére. Az előtünk fekvő névjegyzékek szerint közel százra megy csak azok száma, a kik pl. az Evang. Dogmatika árával hátralékban vannak. A kitűzött szent czél érdekében kérjük őket, ne sajnálják a csekély áldozatot meghozni és ez által reánk súlyosodó kétféle terhen némileg könnyíteni.

A magyarhoni ág. hitv. ev. egyetemes egyház theol. Akademiájának tanárai.

— **Értesítés.** Addig is, míg bővebb ismertetést hoznánk az érdeklődőket figyelmeztetjük, hogy megjelent „**Jézus útja a Golgatháig**“ Szigethy Dániel, új-malomsoki lelkész bőjti elmékedései és kaphatók ntiszt. Garzó Gyula, gyomai (Békés m.) ev. ref. lelkész úrnál. Ára 1 frt. A bekövetkező bőjti időben nagy sikerrel és élvezettel használható e művet ajánljuk lelkész társainknak.

— **Szili-Sarkány** ev. gyülekezetünknek örömnája volt február hó 20-án, midőn szeretve tisztelt felügyelőjét, tek. Bozay Miklós urat Grünwald Teréz kisasszonnyal Győrött folyó hó 19-én megtartott esküvője után lelkes ovációkkal fogadta. A kegyelemnek ura áldja meg az új házások frigyét.

Mellékelve veszik olvasóink „Valóságos iratok“ czimű könyv és árjegyzéket.

— **Szerkesztői üzenetek.** Többeknek: Több ízben ki jelentettük, hogy a lap anyagi viszonyai nem engedik meg a felesleges példányok nyomtatását s azért kértük az olvasókat az ideje korán való jelentkezésre. A folyó évi első számmal többé nem szolgálhatunk. — **G. Gy.-nak Sz.** Míg az evang. egyház nem új külön politikát, mit sohasem tett és nem fog tenni, külön politikai lapra szüksége nincs. Bárcsak e heti lapot bírónok tisztességesen feltartani és növelni; de midőn évről évre szaporodnak a hátralékok és fogynak a rendes előfizetők, a komoly való szétosztatja nemsoká az ábrándokat, de lehűti még a reményt is. — **P. S. Sz.-en.** A hibát jóvá tettük.

HIRDETÉS.

Hit-Remény és Szeretet

imakönyv **Csiky Lajostól**, második javított s bővített kiadás.

Vászonba kötve 1 frt.

Finom bőrkötésben, arany vágással és tokkal . . . 2 frt.

Kapható:

Koenig R. lelkésznel, Budapest,

váci körút 76. sz.